

Dr hab. Stanisław Cygan, prof. UJK

Kielce, dn. 23 IX 2021 r.

Zakład Językoznawstwa Synchronicznego i Diachronicznego

Instytut Literaturoznawstwa i Językoznawstwa

UJK w Kielcach

Recenzja rozprawy doktorskiej **Pani mgr Aleksandry Ciarkowskiej** pt.

Językowa kreacja mieszkańców wsi w powojennej literaturze nurtu chłopskiego

(na podstawie wybranych utworów)

napisanej pod kierunkiem **dr hab. Katarzyny Sicińskiej, prof. UŁ**; Uniwersytet Łódzki; Łódź 2021; ss. 195.

Rozprawa doktorska Pani mgr Aleksandry Ciarkowskiej sytuuje się w nurcie badań nad językiem pisarzy; poszerza wyraźnie zakres badań nad językową kreacją postaci literackich (dorobek ten jest dość bogato udokumentowany w literaturze językoznawczej – por. Bibliografię) i wnosi nowe treści do dyskursu naukowego: z jednej strony do badań nad prozą nurtu chłopskiego w wymiarze historycznoliterackim, z drugiej – lingwistycznym.

Dobór tekstów literackich do badań (na przykładzie wybranych powieści nurtu chłopskiego trzech twórców tej prozy), które są źródłem materiału językowego, trzeba uznać za właściwy, dobrze przemyślany. Można było wybrać teksty prozatorskie jednego autora i pokazać właściwości jego idiolektu w zakresie kreacji językowo-artystycznej wybranych postaci. Autorka zdecydowała się jednak na trudniejszą drogę – porównania kreacji artystycznej bohaterów wiejskich w różnych powieściach nurtu chłopskiego. Doceniam tę Jej udaną realizację projektu badawczego, chęć rozpoznania lingwistycznego utworów pisarzy nurtu wiejskiego. O drobnych niedostatkach w tym zakresie piszę poniżej.

Pani mgr A. Ciarkowska przyjęła w pracy doktorskiej termin nurt chłopski, dla którego uzasadnienie znajdujemy w monografii Andrzeja Zawady, *Gra w ludowe. Nurt chłopski w prozie współczesnej a kultura ludowa*, Warszawa 1983:

„Termin „nurt chłopski w prozie” jest już od kilku lat w krytycznoliterackim obiegu, jego funkcjonalność i poprawność jest większa w porównaniu z poprzednimi („literatura chłopska”, „ludowa”, „tematu wiejskiego”, „nurtu wiejskiego”, kręgu wiejskiego”, „inspirowana przeżyciem kultury chłopskiej”, „postrusykalna”. (s. 84)

Szkoda, że tych informacji nie znajdujemy w dysertacji. Brakuje mi też trzech ważnych monografii pokazujących stan badań nad tym nurtem rozwojowym literatury, zawierających ponadto informacje na temat utworów niektórych pisarzy tego nurtu, np.:

Feliks Fornalczyk, *Przypisani tej ziemi. Szkice o prozie Stanisława Piętaka, Tadeusza Nowaka, Juliana Kawalca, Ernesta Brylla*, Poznań 1968.

Kazimierz Nowosielski, *Ryzyko obecności. Doświadczenie biograficzne i powieść chłopska*, Warszawa 1983.

Andrzej Zawada, *Gra w ludowe. Nurt chłopski w prozie współczesnej a kultura ludowa*, Warszawa 1983.

W odniesieniu do języka prozy nurtu chłopskiego warto dodać dwa artykuły:

A. Wilkoń, *O języku współczesnych pisarzy nurtu wiejskiego*, „Życie Literackie” 1973, nr 5 lub tegoż, *W kręgu literatury Polski Ludowej*, pod red. M. Stępnia, Kraków 1975 oraz

T. Budrewicz, *Z problemów stylizacji w prozie nurtu chłopskiego*, [w:] *O języku literatury*, Katowice 1981.

Szanuję decyzję wyboru przez Autorkę sześciu powieści nurtu chłopskiego trzech autorów w prozie powojennej, tj. Juliana Kawalca (*W słońcu*, 1963; *Tańczący jastrzęb*, 1964), Wiesława Myśliwskiego (*Nagi sad*, 1967; *Pałac* 1970) i Edwarda Redlińskiego (*Listy z Rabarbaru*, 1967; *Konopielka*, 1973), doceniam trud analizy i interpretacji materiału językowego.

Taki trafny dobór tekstów pozwolił na pokazanie sposobu kreacji 39 postaci literackich kobiecych, męskich oraz dziecięcych: 17 postaci kobiecych, 16 mężczyzn i 6 postaci dziecięcych tworzących zbiorowy portret postaci chłopskich, dopełniany niekiedy innymi obrazami. Słusznie Doktorantka włączyła w swoje czynności analityczno-interpretacyjne także osoby będące niejako poza tą społecznością lokalną, czyli wiejskich odmieńców, np. Chwośki (s. 59–60), obłąkanego chłopa (s. 92–94). Prezentowani bohaterowie różnią się wiekiem, sprawowaną funkcją w rodzinie, reprezentują różne warstwy społeczności wiejskiej; różne są też językowe środki służące ich kreacji.

Osiągnięcie badawcze Autorki, istotne z punktu widzenia lingwistycznego, wymagało od Pani mgr A. Ciarkowskiej osadzenia wielu zagadnień badawczych w kilku ważnych kontekstach: socjologiczno-historycznym, kulturowym, społeczno-politycznym, co wiązało się z selekcją opracowań, ich uważną lekturą, niezwykłą umiejętnością syntetycznego przedstawienia zagadnień stanowiących tło do właściwych rozważań na temat języka prozy nurtu wiejskiego. Ten duży wysiłek poznawczy znalazł odzwierciedlenie w treści dysertacji

i dobrze posłużył Doktorantce do realizacji Jej zamierzenia naukowego. Dobre opanowanie warsztatu badawczego zasługuje na podkreślenie i wyróżnienie.

Recenzowana praca doktorska ma klasyczną budowę, charakterystyczną dla prac naukowych. Jest to układ logiczny, przemyślany, zachowujący właściwe proporcje części teoretyczno-metodologicznej (s. 6–32) i analityczno-interpretacyjnej (s. 33–154). Pracę zamyka Podsumowanie (s. 155–180), Bibliografia (s. 183–194). Są też trzy wykazy: Wykaz skrótów, Wykaz źródeł i Wykaz źródeł internetowych.

Dość obszerny wstęp zawiera informacje o przedmiocie i celu dysertacji, prozie nurtu chłopskiego i in. Ten drugi podrozdział jest dość ascetyczny, podobnie jak następne podrozdziały 2.1, 2.2. 2.3, zatytułowane *Sylwetka i twórczość Juliana Kawalca*, *Sylwetka i twórczość Wiesława Myśliwskiego*, *Sylwetka i twórczość Edwarda Redlińskiego*. Uważny czytelnik oczekiwałby informacji podanych w podobnych proporcjach. Skoro użyto wyrażenia językowego sylwetka, to winna ona zawierać biogram pisarza. Tak jednak nie jest. Mamy parę uwag ogólnych o pisarzach i krótką charakterystykę tych tekstów, wokół których snuje Pani mgr A. Ciarkowska rozważania w pracy. Uważam, że nie ma potrzeby rozbudowywania tych informacji, ale można by nieco inaczej zatytułować podrozdziały, np. **Uwagi ogólne o twórczości Juliana Kawalca, Wiesława Myśliwskiego i Edwarda Redlińskiego**. Wiadomo, że działalność pisarska tych prozaików, owoce ich pracy znacznie wykraczają poza ramy tych dwóch utworów. Słusznie scharakteryzowano krótko najnowszy nurt w prozie chłopskiej. (s. 12-13).

We wstępie Doktorantka przybliży również założenia teoretyczno-metodologiczne pracy, charakteryzując pojęcie stylu i stylu artystycznego i – co kluczowe dla pracy doktorskiej – pojęcie językowej kreacji [podrozdział 3. 3. (s. 15 – 21)]. Część Jej uwagi skupia się nad stanem badań nad stylem utworów E. Redlińskiego, W. Myśliwskiego i J. Kawalca.

W rozdziale I **Polska wieś w latach 1945–1989. Rys historyczno-społeczny** uwzględniony został szeroki kontekst społeczno-historyczny, obejmujący czynniki historyczne i gospodarcze kształtujące polską wieś po II wojnie światowej, społeczne uwarunkowania życia na polskiej wsi (rodzina, praca, czas wolny, obyczajowość i religia). Stanowi on tło do rozważań w następnych rozdziałach. Brakuje mi tu ważnych prac socjologicznych pokazujących wieś z perspektywy socjologiczno-geograficznej, np.:

I. Bukraba-Rylska, *Socjologia wsi polskiej*, Warszawa 2008.

I. Bukraba-Rylska, *Polska wieś w badaniach socjologicznych, czyli nic nie jest oczywiste*, [w:] *Dynamika rozwoju gwar słowiańskich w XXI wieku*, pod red. D. Rembiszewskiej, Warszawa

2017, s. 245–258.

H. Grochola-Szczepanek, *Turystyka w przestrzeni wiejskiej – nowy obraz wsi. Przykład gminy tatrzańskiej*, [w:] *Dynamika rozwoju gwar słowiańskich w XXI wieku*, red. D. Rembiszewska, Warszawa 2017, s. 245–258.

J. Bański, *Geografia polskiej wsi*, Warszawa 2006.

L. Staszyński, *Wieś na wstecznym biegu*, Warszawa 2010.

M. Halamska, *Charakterystyka społeczna polskich rolników*, [w:] X. Dolińska (red.) *Chłop, rolnik, farmer?*, Warszawa 2000, s. 25–48.

K. Gorlach, *Socjologia obszarów wiejskich. Problemy i perspektywy*, Warszawa 2004.

K. Gorlach, Z. Seręga, *Chłoptwo jako kategoria społeczna: dwa ujęcia*, „*Studia Socjologiczne*” nr 3, 1984.

L. Kocik, *Między przyrodą, zagrodą i społeczeństwem. Społeczno-kulturowe problemy ekologii wsi i rolnictwa*, Kraków 2000.

Ciągłość i zmiana. Sto lat rozwoju polskiej wsi 1918-2018, red. naukowa M. Halamska, M. Stanny, J. Wilkin, Warszawa 2019, t. 1–2; (tom 1: tu szczególnie : *Ludność, jej struktura i warunki bytu*, s. 49–246; *Społeczności wiejskie i ich instytucje* (s. 249–480), *Kultura wiejska a kultura chłopska* (s. 483–594); tom 2: *Ziemia, rolnictwo i działalność pozarolnicza* (s. 839 – 1008).

Te uzupełnienia i „braki literaturowe” wskazują jako zachętę do uważnej lektury i wykorzystania w dysertacji, gdyby Autorka podjęła trud przygotowania publikacji do druku.

Najobszerniejsza część pracy (trzy rozdziały) obejmuje językową kreację postaci w prozie nurtu chłopskiego reprezentowanym przez trzech twórców i ich dzieła (s. 33–154): rozdział II dotyczy sposobów kreowania wizerunku postaci kobiecych (s. 33–72), rozdział III obejmuje sposoby kreacji postaci męskich (s. 73–132), natomiast rozdział IV jest poświęcony językowej kreacji dzieci (s. 133–154). Każdy z tych rozdziałów jest zakończony Podsumowaniem.

Wszystkie rozdziały analityczne są podobnie zbudowane. Ten porządek opisu został jasno określony przez Panią Ciarkowską:

„W obrębie każdego rozdziału omówione zostały analogiczne zagadnienia, tj. językowo-semantyczne wyznaczniki kreacji mieszkańców wsi w każdym z badanych utworów (wygląd, charakter, emocje, uczucia, zachowania, wykonywane prace, wyznawane wartości moralne, role pełnione w społeczności wiejskiej itd.)” (s. 23).

Nie sposób dyskutować z przedstawionymi w każdym rozdziale sposobami kreacji językowej, bo są uzależnione od kształtu wizji artystycznej każdego z twórców. Odnoszę

niekiedy wrażenie, że w analizie sposobu kreacji postaci Autorka nie jest konsekwentna, nie zawsze czyni to w sposób pełny, systematyczny. Skupia uwagę na nieco innych szczegółach językowych. Jest to widoczne, np. na s. 84, gdzie ważne jest użycie szeregu epitetów przymiotnikowych: *twarz śniada, jastrzębia, zachłanna*. Tymczasem Badaczka podkreśla – poniekąd słusznie – symboliczną i kulturową wartość tego ptaka, uwzględnia konotacyjne znaczenia wyrazu *jastrząb*. Np. na s. 85 warto zwrócić uwagę na kolejną trójkę epitetów: *uparta, zawzięta głowa, przykryta płaskim kaszkiem* [...].

Komentarz językowy Autorki przy kreacji zaspanej Handzi jest – moim zdaniem – niewystarczający (s. 61):

Siedzi i siedzi niedoprykryta pierzyno, cycki rękami zakrywa od zimna, **oczy wytrzeszczywszy nieżywe, szklane**, niby zbudzona, a wygrzebać się z nocy nie może, jeszcze **nogi, brzuch nieprzecknięte**. Mamrocze coś jak, gęba się jej rusza jak krowie, co przez sen trawę żuje. (s. 8)

„Opis skoncentrowany jest na poszczególnych częściach ciała kobiety (*cycki, oczy, brzuch, nogi*). Poprzez umiejętne przechodzenie w opisie od jednego do drugiego elementu wyglądu postaci i stosowanie starannie dobranych epitetów, oddawany jest proces powolnego, mozolnego wybudzania się Handzi. Oczy Handzi są nieżywe i szklane, jej nogi i brzuch nieprzecknięte. Kobieta *mamrocze coś*. Jej wygląd i zachowanie nasuwa Kaziukowi skojarzenie z krową”. (s. 61)

Nie ma tu odniesienia do wyróżnionych epitetów: oczy **nieżywe, szklane** [...] i jeszcze nogi, brzuch **nieprzecknięte**. (s. 8)

W kreacjach postaci na początku każdego rozdziału Autorka podaje informacje etymologiczne wiążące się z kilkoma wyrazami, np. *mężczyzną, kobietą, dziewczką, mężem dzieckiem*, wykorzystując dane słownikowe. Czy nie lepiej byłoby powiązać je z miejscem w społeczności wiejskiej, funkcjami, rolami społecznymi, relacjami rodzinnymi, o czym zresztą pisze w pracy.

Skoro jednak Pani mgr A. Ciarkowska odwołuje się do etymologii tych wyrazów, to powinna dodać wyniki badań zawartych w następujących opracowaniach:

M. Szymczak, *Nazwy stopni pokrewieństwa i powinowactwa rodzinnego w historii i dialektach języka polskiego*, Warszawa 1966.

D. Buttler, *Rozwój semantyczny wyrazów polskich*, Warszawa 1978.

D. Kruk, *Rzeczownik baba – różne znaczenia, różne derywaty. Szkic diachroniczny* [w:] Ewa Rogowska-Cybulska, Ewa Badyda (red.), *Wokół słów i znaczeń VI. Słowotwórstwo dawne i współczesne*, Gdańsk 2014, s. 141–150.

D. Kruk, *Baba babie nie równa. Dzieje i status baby w polszczyźnie* [w:] Z. Zaron, S. Dubisz (red.), *Osoby i działania. Wokół słownika nazw osobowych*, Warszawa 2011, s. 127–138.

D. Kruk, *Kim były niemężęte żony? Kilka słów o dawnych dziejach rzeczownika żona i jego derywatach*, „Poradnik Językowy”, nr 4, 2015, s. 107–115.

D. Kruk, *Charakterystyka diachroniczno-synchroniczna rzeczownika mężczyzna*, „Poradnik Językowy”, nr 9, 2013, s. 76–88.

D. Kruk, *Baba w języku i kulturze Słowian*, „Issledowanija po sławiańskim jazykam” (Korea Południowa), 19-1 2014, s. 111–121.

D. Kruk, *Problemy z chłopem. Próba analizy diachronicznej-synchronicznej*, „Prace Filologiczne”, LXIV, nr 1, 2013, s. 173–190.

Inne uwagi:

1. Wyrażenie językowe *wieść pierwsze skrzypce* (s. 58) określono jako popularny związek frazeologiczny? Na jakiej podstawie mówi się o jego popularności. *Wieść pierwsze skrzypce* to innowacja frazeologiczna.

2. Wyraz *mączka* trzeba zdefiniować jako ‘miałki cukier’ – jest to regionalizm białostocki (s. 64).

3. Na s. 65 użyto terminu wykrzyknikowa onomatopeja: Dynamizmu deskrypcji nadaje wykrzyknikowa onomatopeja *lu!*

Czy istnieje taki termin językoznawczy?

Moim zdaniem, należałoby tu mówić o swoistej formie orzeczenia:

I *lu!* Jo na dokładke z góry, w chustke, i *lu!* Jeszcze raz, po plerach zaraze, i jeszcze raz, aż zajęczała. Za co ty mnie bijesz, skomli, rękawami zakrywa sie. (s. 65)

Por. w związku z tym artykuł J. Bartmińskiego, *Swoiste formy orzeczeń w języku ustnym (orzeczenie onomatopeiczne, kompozycjonalne, zaimkowe, podwojone)*, [w:] *Studia nad składnią polszczyzny mówionej*, red. T. Skubalanka, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1978, s. 159–173, a także uwagi zawarte w monografii A. Krupskiej-Perek, *Syntaktyczno-formalne realizacje predykcji zdaniotwórczej w gwarach (na podstawie tekstów z Polski centralnej)*, Łódź 1994.

4. Brak ścisłej lokalizacji wyrazów wynotowanych ze słowników języka polskiego czy słownika gwar polskich Jana Karłowicza, por. np. *chuchro* (s. 58), *kopica*, *konopka* (s. 62), *raj/rajek/rajko* (s. 67), *ranczo*, *kowbojki*, *farmerki*, *sombrero* (s. 115), *fufajka* (s. 117), *młóćba* (s. 123), *gwałtować* (s. 128).

5. W opisie stanów emocjonalnych brakuje odwołań do literatury naukowej (por. np.):

- I. Nowakowska-Kempna, *Konceptualizacja uczuć w języku polskim. Prolegomena*, Warszawa 1995.
- I. Nowakowska-Kempna, *Konstrukcje zdaniowe z leksykalnymi wykładnikami predykatów*, Katowice 1996.
- I. Nowakowska-Kempna, *Konceptualizacja uczuć w języku polskim. Cz. 2*, Warszawa 2000.
- Uczucia w języku i tekście*, red. I. Nowakowska-Kempna, A. Dąbrowska i J. Anusiewicz, Wrocław 2000.
- A. Spagińska-Pruszk, *Język emocji. Studium leksykalno-semantyczne rzeczownika w języku polskim, rosyjskim i serbsko-chorwackim*, Gdańsk 1994.
6. Niejasne jest dla mnie wyrażenie językowe 5. **Stałe mechanizmy językowe...**(s. 5 w spisie treści i na s. 175):
- 5.1. Epitety, 5.1. Metafory, 5.2. Porównania, 5. 3. Leksyka i frazeologia potoczna, 5.4. Elementy stylizacji gwarowej, 5.5. Hiperbole i wyliczenia.
7. Dobrze byłoby wyeksponować funkcje użytych środków stylistycznych w kreacji postaci chłopskich i jakoś je graficznie wyróżnić, np.: **funkcja obrazująca** (s. 175, s. 176), **funkcja socjologiczna** (s. 177, s. 178), **funkcja ekspresywna** (s. 177), **funkcja parodystyczna** (s. 179). W pracy niestety trzeba szukać tych funkcji przy poszczególnych tropach.
8. Brak definicji terminu afektonim (s. 59).
9. Mówiąc o substantywizacji przymiotników (s. 149–150), warto odwołać się do monografii S. Jodłowskiego, *Substantywizacja przymiotników w języku polskim*, Wrocław 1964.
10. Odnotować trzeba błędy pojawiające się w imionach i nazwiskach badaczy w Bibliografii (jeden przykład z tekstu rozprawy): Bogusław Dubisz zam. Stanisław Dubisz (s. 126), Białoskórska Aldona zam. Białoskórska Mirosława (s. 183), Rokoszowa Janina zamiast Jolanta (s. 191), Legażyńska Anna zam. Legeżyńska Anna (s. 188), Biłas-Pleszek Ewa zam. Biłas-Pleszak Ewa (s. 183).
- Irena Kubiak nie jest tylko autorką pracy *Chleb w kulturze ludowej*; drugim autorem jest Krzysztof Kubiak (s. 188).
11. Niezręczności stylistyczne, nieliczne błędy językowe (interpunkcyjne, usterki graficzne, jeden błąd ortograficzny: pisownia łączna *nowonarodzonego* (s. 140) zamiast rozdzielnej), np.:
- Częste są zatem opisy cielesności kobiet, oddające pożądanie mężczyzny (s. 54)
- Rzeczowniki zawarte w członie porównującym (stóg, różga, kapusta) wskazują na budowę ciała Handzi – wspomniane już przysadziste, rozłożyste kształty kobiety (s. 62).

Jego postać pełni w utworze funkcję karykatury, za pomocą której ukazywane są pejoratywne cechy często przypisywane społeczności wiejskiej, takie jak zacofanie technologiczne czy wiara w zabobony. (s.118)

W takim sposobie obrazowania dostrzec można stereotyp kobiety chłopskiej – pracowitej i pobożnej. (s. 51)

Obraz matki przefiltrowany jest przez jego pamięć. (s.161)

Poprzez nominację postaci Jadzi w odniesieniu do jej wieku i wyglądu kreowana jest charakterystyczna dla mentalności Kaziuka Bartosiewicza cecha. (s. 150)

Czerwień to również kolor krwi, co może zapowiadać zbliżającą się śmierć niemowlęcia. (s. 151)

Stosunkowo niewielka ilość styczności ekonomicznych, administracyjnych, religijnych i oświatowych z miastem i innymi wsiami, sprawiała, że społeczność wioskowa żyła przede wszystkim życiem własnym i sama w dużym zakresie zaspakajala swoje potrzeby (Dobrowolski 1958:422). (s. 173).

Z recenzenckiego obowiązku muszę wskazać jeszcze pewien niedosyt. Szkoda, że Autorka pracy, Osoba niezwykle skromna, nie chce podzielić się z czytelnikami swoimi osiągnięciami badawczymi i nie zamieszcza tytułów opublikowanych prac wiążących się z kreacją językową postaci literackich nurtu chłopskiego:

A. Ciarkowska, *Językowa kreacja ojca w „Nagim sadzie” Wiesława Myśliwskiego*, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN”, 2019, t. 67, s. 37–48.

A. Ciarkowska, *Językowa kreacja Handzi w Konopielce Edwarda Redlińskiego*, [w:] red. S. Cygan, *Język jako świadectwo kultury. Język. Kultura. Społeczeństwo III*, Kielce 2019, s. 33–42.

A. Ciarkowska, *Językowa kreacja dziecka w Konopielce Edwarda Redlińskiego*, [w:] „Studia Językoznawcze. Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny”, 2019, t. 18, s. 31–42.

Kilka powyższych uwag krytycznych w niczym nie umniejsza wartości recenzowanej rozprawy. Jej zaletą jest rzetelne zgromadzenie materiału językowego, jego analiza i interpretacja dokonana z wykorzystaniem tradycyjnie wskazywanych i w sposób tradycyjnie interpretowanych środków stylistycznych: epitetów, porównań, metafor, nagromadzeń, frazeologizmów, dialektyzmów i in. służących kreacjom językowym wybranych bohaterów prozy nurtu wiejskiego, także poprawny, komunikatywny język rozprawy. Autorka wybrała sprawdzone narzędzia i metody badania tekstu artystycznego, wykonała trudną, żmudną, wielką pracę, osiągając założone cele badawcze.

Podsumowanie

Praca doktorska mgr Aleksandry Ciarkowskiej to interesujące studium językowe poświęcone sposobom kreacji językowej mieszkańców wsi w powojennej prozie nurtu chłopskiego (na podstawie wybranych utworów), które odsłaniają tajniki warsztatu pisarskiego twórców, techniki obrazowania, repertuar środków językowo-stylistycznych. Jak już wspomniano w części wstępnej, w sposób znaczący przyczynia do poszerzenia zakresu badań nad językiem pisarzy. Dysertacja ta – po uzupełnieniach, poprawkach – może stać się cenioną pozycją językoznawczą, którą zainteresują się zarówno literaturoznawcy, jak i językoznawcy.

Konkluzja

Recenzowana dysertacja spełnia warunki określone w art. 13. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (wraz z późniejszymi zmianami), stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego. W związku z tym wnioskuję o dopuszczenie Pani mgr Aleksandry Ciarkowskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Stanisław Cygan